

LUNDBORG, HERMAN

Rashygieniska sträfvanden.

Stockholm
1912

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

Rashygieniska sträfvanden.

I.

England.

Af

Docenten **H. Lundborg.**

Under en med statsstipendium företagen studieresa har jag bland annat tagit till uppgift att följa de rashygieniska sträfvandena i utlandet. Ett mycket gynnsamt tillfälle härtill erbjöd sig, därigenom att en kongress för familjeforskning, ärftlighets- och regenerationslära nyligen hållits i Giessen, uti hvilken jag deltog.

Under kongressen föredrogs en utförlig och mycket intressant redogörelse för sådana sträfvanden i England, författad af en medlem af engelska sällskapet för rashygien (the eugenic society).

Berättelsen ådrog sig bland de talrikt närvarande tyska kongressmedlemmarna den allra största uppmärksamhet, man kan nästan säga hänförelse. Föredraget belönades också med kraftiga och ihållande applåder.

Då hela denna i England, numera så lifskraftiga rörelse är mycket litet känd i Sverige äfven bland läkarna, så har jag ansett det vara af intresse att redogöra för densamma.

Professor Sommer, ledaren för Giessenkongressen, har med största tillmötesgående ställt det engelska manuskriptet till mitt förfogande, på det jag måtte kunna på ett så korrekt sätt som möjligt referera detsamma för landsmän i Sverige¹⁾.

Impulsen till de rashygieniska sträfvanden i England hafva två af landets vetenskapliga stormän gifvit, nämligen Charles Darwin och (den förra året aflidne) Francis Galton.

¹⁾ Kongressberättelsen utkommer ej förrän i slutet af sommaren.

År 1859 utkom Darwins berömda arbete om arternas ursprung och 1868 om människans härstamning. Uti detta senare fäste han allmän uppmärksamhet vid ärftlighetsförhållandena hos människan.

Redan 1865 skref Galton en artikel om ärftlighet af geni och karaktär och några år senare utkom hans stora arbete om samma ämne.

Uti ett något senare utkommet arbete (1873) uttalar Galton den åsikten, att det är »möjligt att systematiskt förbättra människoraser, utan att detta på något sätt kommer i konflikt med vår tids moraliska uppfattningar.» Han utvecklade i detta samma arbete ett helt program, hur sådana sträfvanden borde bedrivas. Det har visat sig, att dessa hans planer (eller utopier, som de väl den tiden af de flesta kallades) redan till stor del förverkligats i hans hemland, detta åtminstone delvis tack vare hans egen betydande insats, men äfven på grund af det engelska folkets relativt stora förståelse af dessa frågors innebörd för land och folk.

Galton föreslog nämligen, att ett sällskap skulle bildas med lokalkommittéer i skilda delar af landet, och att dessa skulle ha till uppgift:

- 1) bedriva forskningar rörande ärftligheten hos människan och utbreda kännedomen härom,
- 2) inrätta centralanstalter för experimentellt studium af ärftlighetslagarna hos växter och djur,
- 3) arbeta för inrättandet af vetenskapliga institut, hvarest det insamlade materialet skulle kritiskt bearbetas.

År 1889 dyker för första gången uti ett af Galtons arbeten upp namnet eugenik (rasförädling). Han skrifver själf härom följande: »Vi äro i behof af ett särskildt ord, »eugenic«, för den vetenskap, som befattar sig med art- och rasförbättring och här är icke blott fråga om ett beaktande af äktenskapens betydelse för olika individer, utan äfven om alla de faktorer, direkta eller indirekta, som påverka rasen i sin helhet och leda till seger för de bättre raselementen.»

Galton är sålunda att betrakta som eugenikens grundläggare.

Till honom slöt sig prof. Pearson, en framstående matematiker och statistiker.

Denne höll år 1900 i London ett föredrag om »nationellt lif från vetenskaplig ståndpunkt», i hvilket han på ett drastiskt sätt kritiserade en del sociala missförhållanden och fäste uppmärksamheten på ärftlighetens betydelse för nationerna såsom sådana.

Han uppträdde på en gynnsam tidpunkt. Det engelska

folket hade gjort bittra erfarenheter under det sydafrikanska kriget, och det ljöd rundt om i landet ropet, att vårt folk håller på att försämras.

I olika läger var man benägen att göra kraftansträngningar för att införa ett bättre sakernas tillstånd. De ras-hygieniska sträfvandena fingo härunder också vind i seglen.

Det började bli för många mer och mer klart, att rasförädlingen var en i hög grad nationell rörelse, som afsåg att höja landets värnekraft och förbättra folkets lifsvillkor.

Vid samma tidpunkt (1901) höll Galton sitt Huxleyföredrag om möjligheten af rasförbättring med nu bestående lagar och nu gällande etik.

Samma år grundades »Biometrica», en vetenskaplig tidskrift för ärftlighetsforskning med hjälp af statistik och biologi.

Redan förut hade Galton skänkt medel till grundandet af ett eugeniskt laboratorium i London, och till dess chef hade satts prof. Pearson. Från detta laboratorium har redan en serie undersökningar blifvit gjorda, som omfattat för eugeniken och sociologien viktiga frågor. Emellertid kan man ej fritaga dessa från en viss ensidighet, hvilket äfven den engelska kongressberättelsen framhåller.

Enligt min personliga mening är det att beklaga, att prof. Pearson, som ej är läkare eller biolog, valts till denna viktiga post. Både han och flera af hans medhjälpare ge sig oförskräckt in på de svåraste biologiska problem utan att vara dessa uppgifter vuxna, och de nöja sig med ett ofta kritiklöst hopsamladt material.

Sin återstående förmögenhet testamenterade Galton till Londons universitet för upprättandet af en professur i eugenik, och till första innehafvare häraf önskade han, att prof. Pearson skulle kallas, hvilket också skett.

Som en motvikt mot den ensidiga forskningsriktningen i London står Cambridge, som besitter flera biologer af rang, bland hvilka må nämnas prof. Bateson, en man som med stor framgång arbetat med experimentell ärftlighetsforskning och i England är en förkämpe för den s. k. mendelismen. Bateson har också utgifvit en mycket känd lärobok härom.

Helt nyligen har en mecénat, som vill vara okänd, skänkt c:a 350,000 kronor för upprättandet af en ny professur i ras-hygien (eugenik) i England vid Cambridges universitet.

I samband härmed uttalas i den engelska kongressberättelsen den säkra förhoppningen att inom 10 år samtliga universitet i Storbritannien måtte vara utrustade med egna professorer i detta viktiga ämne.

Det låter i icke engelska öron alltför sangviniskt, men

det är möjligt, att det kommer att förverkligas, alldenstund saken redan fortskridit så långt i England, att det fr. o. m. i år fordras af hvarje medicine studerande, innan han får sitt afgångsintyg från de hygieniska institutionerna, ett slutförhör, under hvilket han skall visa sig äga nödiga insikter i ras-hygienens grunder. Likaledes fordras sådana kunskaper af elementarlärare, som genomgå därför obligatoriska kurser.

På detta område är England sålunda utan allt tvifvel långt före öfriga kulturländer.

1908 ha försök gjorts att utjämna den djupa klyfta, som skiljde pioniererna, de vetenskapliga forskarna, och den stora allmänheten. Den tid är nämligen ej mycket aflägsen äfven i England, då massan af folket betraktade hela eugeniken som intressanta, men utopiska hugskott, utan egentlig betydelse för realpolitiken inom landet.

De ledande männen bland eugenikerna märkte att man ej hade hopp om att uppnå de mål, man sträfvade efter, om man ej jämsides med forskningen bedref ett rationellt upplysningsarbete.

Man grundade därför rashygieniska sällskap (the eugenies societies) öfverallt i landet och dessutom för ändamålet en tidskrift (the eugenie review). Man anordnade föredrag och diskussioner, till hvilka särskildt inbjödos sociologer, biologer, pedagoger, politiker o. s. v. Populära skrifter hafva författats och utdelats. Framför allt har man sökt vinna lärarekåren, hvilket också lyckats i stor utsträckning. Under de sista åren ha rashygieniska föredrag stått på programmen till de mest olika slag af konferenser och kongresser inom England och dess kolonier. Nya Seeland särskildt har visat sig vara en mycket fruktbar jordmån för dessa idéer. Dess parlament har upprepade gånger tillmätt de rashygieniska principerna den största betydelse, då det gällt nya lagar.

Äfven den engelska regeringen har visat förståelse för dessa sträfvanden, i det den tillsatt flera kommittéer under senare år i sådant syfte, bl. a. för att utreda frågan, hur staten bör förfara med denna stora skara af undermåliga och svagt begåfvade individer, hvilka enligt gjorda undersökningar föröka sig vida mer än den sunda befolkningen för öfrigt och sålunda utgöra en verklig fara för rasen. Det gifves icke mindre än 66,000 svagt begåfvade i England och Wales.

Äfven gent emot könssjukdomarna har man på allvar börjat gripa.

II.

Tyskland.

Uti en föregående artikel har jag gifvit en framställning om hvilket försprång på detta område engelsmännen redan fått tack vare några framstående forskare, hvilka gått i spetsen, och det engelska folkets stora mottaglighet för de eugeniska idéerna.

I Tyskland ha dessa sträfvanden först långt senare börjat göra sig gällande, och det är i synnerhet den teoretiska sidan, som där vunnit beaktande.

Som de tidigaste förkämparna må nämnas psykiatern Schüle samt doktorerna Ploetz och Schallmayer.

I början på 90-talet utkom en liten beaktansvärd skrift af den sistnämnde: »Die drohende Entartung der Kulturvölker» och några år senare Ploetz' bekanta arbete: »Die Tüchtigkeit unsrer Rasse», hvilket mer allmänt fäste uppmärksamheten vid ärftlighetsbiologiska frågor. Det är från Ploetz, som namnet Rassenhygiene (rashygien) kommer. Det är att märka, att ordet Rasse af Ploetz användes i en särskild betydelse, icke ras i anthropologisk mening, utan i biologisk (= vitalras). »Eine Rasse im biologischem Sinne», säger Ploetz¹⁾, »kann also definiert werden als ein Kreis von ähnlichen Lebewesen, die von ähnlicher Abstammung sind und ähnliche Nachkommen liefern, die wegen ihrer Aehnlichkeit gegen dieselben äusseren Einflüsse in ähnlicher Weise reagieren — — — und die dahin zusammenwirken, den gesonderten Lebensstrom, den sie mit einander bilden, dauernd zu erhalten. Man kann somit kurz die biologische Rasse als die Erhaltungseinheit des Lebens bezeichnen» och vidare: »Die Rassenhygiene als Wissenschaft ist die Lehre von den Bedingungen der optimalen Erhaltung und Vervollkommnung der menschlichen Rasse.»

Ett högst väsentligt stöd fingo dessa sträfvanden i början på detta århundrade genom återupptäckten af de mendelska reglerna, som gjordes af flera framstående botanister: de Vries, Correns och Tschermak. Snart började många naturforskare (såväl botanister som zoologer) att ägna den allra största uppmärksamhet åt den experimentella ärftlighetsläran. Dessa epokgörande undersökningar med utgångspunkt från Mendel ha verkat i hög grad befruktande och kommit äfven medicinen och rashygien till godo.

¹⁾ A. Ploetz: Die Begriffe Rasse u. Gesellschaft, Arch. f. Rassen- u. Gesellschaftsbiologie Bd. I, 1904. S. 1.

Derselbe: Ziele und Aufgaben der Rassenhygiene. Vierteljahresschr. f. öffentl. Gesundheitspflege. Bd. 43. 1911.

1904 grundade Ploetz tillsammans med några andra ett arkiv: Archiv f. Rassen- und Gesellschaftsbiologie, einschliesslich Rassen- und Gesellschaftshygiene, hvilket utkommit med ett band om året. 1908 startades åter en ny tidskrift: Zeitschr. f. indukt. Abstammungs- und Vererbungslehre.

Dessa båda organ hafva varit af mycket stor betydelse.

Ett viktigt arbete är äfven Schallmayers lärobok »Vererbung und Auslese», som förra året utkom i sin andra upplaga.

De rashygieniska idéerna ha under senare år vunnit allt mer förståelse i Tyskland. Endast några mera betydande namn vill jag nämna, nämligen förutom Ploetz och Schallmayer psykiatrerna Rüdin, Alzheimer und Allers och den bekanta hygienikern v. Gruber, alla dessa verksamma i München, hvilken stad kan betraktas som rashygienens egentliga högkvarter för tyska riket; vidare må nämnas medicinalstatistikerna Weinberg i Stuttgart och Prinzing i Ulm, släktforskaren Riffel i Karlsruhe, psykiatrerna Sommer och Dannemann i Giessen, anthropologen Fischer i Würzburg, kriminalpsykologen Aschaffenburg i Köln, pathologen Ribbert i Bonn samt åtskilliga genealoger, såsom Kekule v. Stradonitz i Berlin, Breymann i Leipzig. Därtill komma flera framstående naturforskare, såsom kemisten Ostwald i Leipzig och zoologerna Weismann och Plate.

Sedan flera år existerar i Tyskland, liksom hos oss¹⁾, ett sällskap för rashygien med ortsgupper i olika tyska städer. I Freiburg i Baden tillhör hela medicinska fakulteten (utom en professor) det rashygieniska sällskapet, har det sagts mig.

I München utöfva rashygienikerna en liflig verksamhet, i det därvarande ortsgrupp de sista åren anordnat serier af populära gratisföreläsningar öfver rashygieniska ämnen, till hvilka framstående föreläsare kallats. Flera sådana föreläsningar höllos under den tid, jag vistades i München i början af året; de voro i hög grad besökta icke blott af studenter af alla fakulteter, utan äfven af många andra. Det största universitetsauditoriet (i det nya anatomicum) var upplåtet, och likväl fingo alla ej plats, utan en mängd fick trängas i gångarna. D:r Ploetz, sällskapets ordförande, har sagt mig, att man till nästa år ärnade förlägga dessa föreläsningar till universitetets aula, som erbjuder ännu större utrymme.

Det torde vara de flesta svenska läkare bekant, att det förra sommaren hölls en internationell utställning för hygien i Dresden; mindre känt är, att rashygienen här för första gången hade fått sig plats anvisad bland öfriga hygieniska fack.

Hela utställningen, som jag hade tillfälle att bese, var en

¹⁾ Det tyska sällskapet är äldre än det svenska.

verklig triumf för nutida medicinsk forskning. Den af v. Gruber och Rüdin utgifna katalogen öfver den rashygieniska gruppen vid utställningen är högeligen förtjänstfull och kan betraktas som en värdefull liten handbok öfver hithörande ting. Densamma, som är försedd med talrika afbildningar, tabeller och diagram, är utkommen i en andra upplaga och kan rekommenderas för en var, som vill sätta sig in uti dessa frågor.¹⁾

Under de sista åren ha två kurser och kongresser för familjeforskning, ärftlighets- och regenerationslära hållits i Giessen under prof. Sommers ledning.²⁾ Vid den sista, som hölls i april d. å., var jag närvarande. Den var talrikt besökt icke blott af läkare och genealoger, utan också af lärare, jurister o. a. På programmet funnos många saker af intresse.

Bland föredrag, som ådrogo sig allmänna uppmärksamhet, må nämnas: Prof. Sommers om »Schillers modernesläkt» och den sammes om »renässans och regeneration». Nobelpristagaren prof. Ostwald hade ett föredrag om »personlighetsforskning», d:r Weinberg om »hereditätsforskning och sociologi», d:r Hammer om »mendelism hos människan», d:r Römer om »ärftlighetsforskning» samt en schweizare d:r Oberholzer om »sterilisering af sinnessjuka från social och rashygienisk synpunkt.»³⁾ Rörande den sista frågan utspann sig en liflig diskussion. Så godt som alla läkarna togo afstånd från Oberholzers uppfattning, att steriliseringen vore att uppfatta som någon lycklig metod. Vidare framhölls med skärpa från såväl medicinskt som juridiskt håll, att sterilisering och andra liknande ingrepp afsedda att förhindra konception endast få utföras af läkare i rent terapeutiskt syfte. Gör läkaren detta utan sådan indikation, så är han hemfallen under strafflagen och han åtalas såsom hafvande vållat en annan människa kroppsskada. Äfven prof. Sommer delade denna uppfattning.

Jag deltog ej i diskussionen, men mig personligen synes denna fråga för tidigt väckt. Rashygienen måste växa sig mycket starkare, innan det kan bli tal om några tvångsåtgärder i denna riktning. Annorlunda ställer sig naturligtvis saken, om personer frivilligt önska bli steriliserade. Det berättigade i en sådan önskan må dock noga pröfvas, *ej af den opererande läkaren, utan af en statskommission. Saken må sålunda ses från*

¹⁾ v. Gruber och Rüdin: Fortpflanzung, Vererbung und Rassenhygiene. München 1912. (3 Mark).

²⁾ Sommer har skrivit ett större arbete om Familienforschung und Vererbung. 1907.

³⁾ Oberholzer har utgifvit en bok härom: Kastration und Sterilisation von Geisteskranken in der Schweiz. Juristisch-Psychiatr. Grenzfragen, Bd. VIII, H. 1/3. Halle a. S. 1911.

samhällets synpunkt och ej från en eller några individers supponerade fördel. Fara för missbruk är nämligen i framtiden icke utsluten. Lika gagneligt som det kan vara för staten, om verkligt undermåliga individer blifva steriliserade, lika skadligt vore det, om friska människor i större utsträckning skulle opåtaladt kunna få sådan operation på sig utförd. Med ganska stor sannolikhet kommer denna fråga att snart nog bli aktuell, hvilket den redan är i Amerika i vissa stater. Erfarenheter därifrån ger vid handen, att svårare förbrytare o. a. rätt lätt kunna förmås att frivilligt underkasta sig operationen¹⁾, men erfarenheten ger också vid handen, att icke få män och kvinnor i vår tid önska ingå förbindelser på hvilka ingen konception följer. För många af dessa blir säkerligen steriliseringen ett idealmedel, som de gärna vilja underkasta sig. Rashygienikerna böra, synes det mig, i tid ha ögonen öppnade för den fara, som här föreligger, och häfda, att det är statens icke blott rätt, utan äfven skyldighet att vara den bestämmande i dessa frågor. —

Giessenerkongressen uttalade sig till slut enhälligt för nödvändigheten af att i Tyskland så snart som möjligt upprättades ett riksinstitut för familje- och ärftlighetsforskning. Denna tanke är här ingalunda ny, ty gång efter annan ha under senare år liknande önskemål uttalats icke blott af Sommer, utan också af män sådana som Weinberg, v. Gruber, Alzheimer, Rüdin och Römer.

Helt nyligen har Rüdin, som är Kræpelins förste assistent, skrivit en mycket beaktansvärd uppsats²⁾, uti hvilken han kraftigt framhåller släktforskningens betydelse och motiverar inrättandet af centrala institut härför. Då dessa hans uttalanden äro synnerligen läsvärda, så anför jag därpå följande:

»Die Familienforschung, wie sie hier entwickelt wurde, muss eine *systematische, methodische Berufs — und Lebensarbeit*, sie darf *kein Dilettieren, keine Wappen — und namengenealogische Spielerei*, aber auch kein blosses blinddienendes Anhängsel der Psychiatrie sein. Sie muss sich des Zusammenhanges mit der Experimentalbiologie stets bewusst bleiben. Sie muss sich nach rückwärts erstrecken und in die kollaterale Breite, aber ebensosehr, ja ganz besonders muss sie in die Zukunft gerichtet sein, damit gerade diejenigen medizinischen Daten unsern Nachfahren beschafft werden, welche wir an den alten zurückliegenden Geschlechtern vermissen.

¹⁾ Libido sexualis förändras ej nämnvärdt efter en væsektomi, som ju är en mycket lätt utförd operation hos mannen.

²⁾ E. Rüdin: Einige Wege und Ziele der Familienforschung, mit Rücksicht auf die Psychiatrie. Zeitschr. f. ges. Neurol. u. Psych. Bd. VII. 1911.

Die folgenden Generationen müssen daher auf den ihnen von uns überlieferten Traditionen beständig weiter bauen.

Es ist, in seinem höchsten Werte betrachtet, ein Werk, das erst die Zukunft vollenden kann.

Diese Vollendung aber muss reifen, und wir sollten uns daher hüten, voreilig abschliessende Urteile zu verkünden, die nach Lage der Dinge in vielen Hauptpunkten nur der Zukunft vorbehalten sein können.

Diese Reife kann wesentlich befördert werden dadurch, dass geeignetes Material, das zeitgenössische Generationen gesammelt haben, an einer oder mehreren Zentralstellen vereinigt wird, um dort die nötige Ordnung und Sichtung und die Verarbeitung zu finden, die es bereits zulässt.

Ich stelle mir das zunächst so vor, dass sich in einzelnen grösseren oder kleineren Ländern wissenschaftliche Zentralen der Familienforschung auf verschiedenen Fachgebieten bilden, die in steter, unmittelbarer Berührung und praktischem Umgang mit Kranken und deren gesunden Verwandten, sowie mit den Behörden des Landes sind, die also in erster Linie über ein eigenes grosses, ihnen stets leicht zugängliches Urmaterial verfügen und daher vor Schlüssen am grünen Tisch bewahrt bleiben.

Die Behörden müssten nach Aufklärung über die segensreiche Tragweite dieser Forschungsrichtung gebeten werden, in systematischer fortlaufender Weise mitzuwirken. — — —

Solche Zentren intimer eifriger Materialbeschaffung und Sichtung, die für jedes Land einen unermesslichen Segen bedeuten würden (vgl. auch die Vorschläge von Schüle und H. Roemer) sind die Vorbedingung für das wirkungsvolle Funktionieren einer anderen, dringend notwendigen Einrichtung, deren Schöpfung in letzter Zeit von Alzheimer, v. Gruber, Kräpelin, Sommer in verschiedenen Modifikationen vorgeschlagen wurde, nämlich die Errichtung einer Abteilung für Familienforschung im Reichsgesundheitsamt, deren Hauptaufgabe die Unterstützung der Ursachenforschung wäre, insofern sie nur im Rahmen des Studiums der Familie und des Stammes gelöst werden kann.

Besonders in der Form der Beschränkung der Aufgabe, wie sie Alzheimer dem Reichsgesundheitsamt übertragen möchte, ist der Vorschlag als ein dringendes Bedürfnis zu bezeichnen, nämlich mit besonderen Mitteln und Einrichtungen die Erforschung der Ursachen der Volkskrankheiten zu betreiben, damit die Ursachen beseitigt und verhütet werden können.

Angesichts des lawinenartigen Anschwellens der finanziellen Lasten, welche dem Staate trotz des beispiellosen Fortschrittes der Bakteriologie usw. aus der Zunahme der Verpflegungsnot-

wendigkeit Defekter und Kranker aller Art erwachsen, ist die baldige Durchführung unseres Vorschlages geradezu ein Gebot der Notwendigkeit, eine staaterhaltende Pflicht. — — —

Die Resultate, welche die Untersuchungen nach obigem Plan zeitigen müssen, sollen uns die beherrschbaren Ursachen von Variation und Vererbung, somit von mitwirkenden Ursachen bei Krankheit und frühzeitigem Tod aufdecken und sie meiden lehren nach dem Grundsatz: Wer verhütet, braucht nicht zu heilen!

Die erbarmungslose, mit unsäglichen Schmerzen auf körperlichem und seelischem Gebiet verknüpfte Ausjäte würde so gemildert, auf ein Minimum reduziert.

Das ist der Lohn, der unseren eigenen Anstrengungen und der Mühe unserer Nachfahren werden wird.

Die wichtigsten Problemstellungen sind gegeben. Es ist nur eine Willens — und Geldfrage, ob wir uns ihrer Lösung zuwenden.»

Till slut endast några personliga intryck, som jag fått af de tyska rashygienikerna. Under min resa har jag sammanträffat med och lärt känna de ledande männen. Jag måste erkänna, att jag fått en hög tanke om dem och det allvar, som präglar deras sträfvan. Många af dem äro i hög grad arbetets män. De inse till fullo, hvilka svårigheter som komma att möta dem, innan de få dessa idéer erkända i större utsträckning i sitt land. Det tyska folket är i stort sedt mindre ideellt anlagdt än det svenska. Jördmänen är därför i Tyskland för nya idéer af sådan art sämre än i Norden. Detta erkänna tyskarna också. Öfverallt, hvar jag kommit i dessa kretsar, har det varit en särskild rekommendation, att jag varit svensk. Dessa tyska rashygieniker erkänna oförbehållsamt sin stora beundran för vårt folk, som de anse som blomman på den germanska stammen, och detta har säkerligen ej varit något tomt smicker, ty samma uppfattning har mött mig öfverallt bland dem i skilda delar af riket.¹⁾

---

¹⁾ »In Schweden ist das Interesse sowohl der staatlichen Faktoren als des Volkes an den rassenhygienischen Fragen ein ausserordentlich reges», skrifver helt nyligen en tysk rashygieniker (d:r Allers) i Münchener med. Wochenschrift.

III.

Upprättandet af institut för ärftlighetsforskning.

Några riktlinier.

Under senare år har jag varit sysselsatt med släktundersökningar inom en vidt utgrenad sydsvensk bondesläkt. Dessa undersökningar äro nu i det närmaste avslutade.¹⁾

Jag är emellertid fullt medveten om, att mycket mera och bättre skulle ha kunnat gjordts på detta samma område, om jag haft till mitt förfogande större tillgångar och därigenom kunnat förskaffa mig mera sakkunnig hjälp.

Med två tomma händer började jag undersökningarna och visste från början ej, om jag någonsin skulle kunna bringa företaget till slut. Jag arbetade emellertid oförskräckt vidare och efter nära 5 års ihärdigt arbete är jag nu slutligen kommen till mitt första mål.

Undan för undan har jag också vunnit mer förståelse och dessutom nödortftiga medel, som möjliggjort fortskridandet utan alltför stor tidspillan.

Under arbetets gång har emellertid en rad af nya, viktiga problem, ärftlighetsbiologiska och rashygieniska, framträdt, hvilkas lösande emellertid kräver ett vida större material, än det jag eller andra forskare hittills kunnat samla.

Då många af dessa frågor äga den största betydelse för land och folk, för staterna såsom sådana, så har det blifvit mig alltmera klart, att en ytterst viktig uppgift för alla kulturstater är insamlandet i stor skala af dylikt medicinskt-biologiskt material, som en gång utarbetadt kommer att kasta ett klart ljus öfver släkters och folks historia och utvecklingsmöjligheter.

Under min utländska studieresa har jag erfarit, att man inom de större länderna (England, Amerika och Tyskland) redan på många håll är fullt medveten härom, hvilket jag i föregående artiklar omnämndt.

Nu är turen kommen till oss. Vi ha dessutom, väl att märka, vida bättre förutsättningar än de nämnda folken, att nå de bästa resultat, af skäl, som jag längre fram skall nämna.

¹⁾ Arbetet, hvars titel blir: »Medizinisch-biologische Familienforschungen innerhalb eines 2,232 köpfigen Bauerngeschlechtes in Schweden», utkommer inom kort på G. Fischers förlag i Jena. Då tryckningskostnaderna äro mycket stora (ca 12,000 Mark), så har jag själf måst svara för 4,000 Mark. Dessa medel har jag dock lyckats hopbringa från 3 skilda håll, i det Ecklesiastikdepartementet, Svenska Sällskapet för Rashygien och Regnelliska nämnden i Uppsala hafva bidragit med hvar sitt belopp, för hvilket allt jag står i största tack-samhetsskuld.

Vår tid finner det som en helt naturlig sak, att exempelvis naturforskare och geografer måste utrusta kostsamma expeditioner för att insamla ett rikhaltigt material, nödvändigt för deras forskning. Detsamma måste göras äfven af ärftlighetsforskarna, ehuru dessa ej behöfva resa världen omkring, utan kunna göra sina iakttagelser och samlingar i det egna landet på närmare håll. Insamlandet af medicinskt-biologiskt ärftlighetsmaterial kräfer emellertid mycken tid, stor noggrannhet och god utbildning och blir därför så kostsamt.

Det synes mig därför vara kulturstaternas plikt att anslå härtill nödiga medel. Det är ej arbetslusten, som saknas mången sådan nutida ärftlighetsforskare, utan nödiga medel. Jag har fått ganska riklig erfarenhet i detta hänseende under de gångna åren.

Då uppställer sig den frågan: hur bör dylika undersökningar i större skala organiseras? Först och främst är det enligt min mening nödvändigt, att uti hvarje land ett centralt forskningsinstitut inrättas, och att dessas ledare äro genealogiskt och biologiskt väl utbildade *läkare*. Dessa, som ha att planlägga forskningen inom landet, böra äga till sin hjälp såväl statistiker som biologer, till en början ett mindre antal, sedermera i mån af behof en större mängd. Dylika institut böra stå under kontroll och beskydd af statsmakterna inom de respektive länderna och i kontakt med myndigheter och socialhygieniska sträfvanden därstädes. Deras uppgift skulle vara att insamla dugligt material och kritiskt bearbeta detsamma samt tillhandagå regering och ämbetsverk med nödiga upplysningar, i fråga om social lagstiftning.

Emellertid vill jag särskildt betona, att dessa institut ej må blifva ämbetsverk i vanlig mening, utan **forskningsinstitut** i första rummet.¹⁾

¹⁾ I dessa dagar går genom den tyska pressen ett meddelande om, att man står i begrepp att inrätta för *humanistiska fack* i Tyskland i anslutning till Leipzigs universitet liknande, mer själfständiga forskningsinstitut. Man har äfven för afsikt att dit förvärfva en bland Uppsala universitets mest betydande professorer, hvarom notiser gått i svenska tidningar.

Ur Frankfurter Zeitung (17 maj 1912) hämtas härom följande:

Forschungsinstitute für Geisteswissenschaften.

In *Leipzig* werden in nächster Zeit auf Anregung Professor *Lamprechts* im Anschluss an die Universitätseinrichtungen *Forschungsinstitute* für die sogenannten *Geisteswissenschaften* errichtet werden. Die Vorarbeiten zu dem Unternehmen sind soweit gediehen, dass es nur noch der ministeriellen Genehmigung bedarf, um in Wirksamkeit zu treten. Es ist bereits rund eine Million Mark zusammengebracht, und man rechnet damit, dass nach den bis jetzt, disponiblen Mitteln eine

Jag kan ej underlåta, att i korthet omnämna, hur jag tänkt mig organisationen af ett dylikt institut.

Utom föreståndaren skulle det bestå af flera afdelningar, nämligen:

1. en, som omfattar *familjebiologi och genealogi* (familjeforskning i trängre mening);

jährliche Rate von 120,000 Mark, allerdings einschliesslich des zu erwartenden jährlichen Zuschusses von staatlicher und städtischer Seite, den einzelnen Forschungsinstituten übergeben werden kann.

Die Forschungsinstitute für Geisteswissenschaften steller gleichsam eine Ergänzung der vor zwei Jahren gegründeten »Kaiser Wilhelm-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften« dar, da diese sich nur den Naturwissenschaften, nicht den Geisteswissenschaften widmet. Bei der Gründung der Kaiser Wilhelm-Gesellschaft nahm man vielfach an, Althoff sei der eigentliche Urheber der Idee jener Gesellschaft gewesen. Dem ist nicht so, obgleich er indirekt die Veranlassung zur Gründung jener Gesellschaft gegeben haben mag. Althoff verbrachte seinen Winterurlaub gewöhnlich im Harz und traf im Winter des Jahres 1902 in Schierke zufällig mit Professor Karl Lamprecht zusammen. Dabei sprach Lamprecht mit Althoff über seine Idee der Forschungsinstitute *aller* Wissenschaften. Anlässlich der Jahrhundertfeier der Berliner Universität wurde dann, acht Jahre später, die Kaiser Wilhelm-Gesellschaft gegründet, die sich allerdings, wie schon bemerkt, wenigstens vorerst nur die Förderung der Naturwissenschaften angelegen sein lässt. Daraufhin trat bei der Gründung dieser Gesellschaft Professor Lamprecht, der damals Rektor der Leipziger Universität war, mit dem Plan der Errichtung von Forschungsinstituten für Geisteswissenschaften, hervor. Nach den letzten Dispositionen sind für folgende Disziplinen Forschungsinstitute geplant: Geschichte, Völkerkunde, Religionsgeschichte, experimentelle Psychologie, Volkswirtschaft, Geographie, Philosophie und Kunstgeschichte. Die Forschungsinstitute sollen, allerdings in noch nicht feststehender Form, an die Leipziger Universität angegliedert werden. Man sieht in dieser Massnahme vor allem eine sichere Gewähr dafür, dass die nötige ständige Wechselbeziehung zwischen den Forschungsinstituten und der Universität erhalten bleibt. Durch diese Angliederung soll aber auch die Möglichkeit eines unerquicklichen Wettbewerbs vermieden werden. Diese neue Forschungsstätte will jedoch nicht nur die Wissenschaft als solche durch Bereitstellung von Mitteln fördern, sie erstrebt auch gleichzeitig eine Erweiterung der Hochschularbeiten an, indem besonders befähigten Studierenden Gelegenheit gegeben werden soll, über den Rahmen ihres Fachstudiums hinaus noch vertiefte wissenschaftliche Arbeit zu leisten. Die an den neuen Instituten tätigen Gelehrten sind von jeder Lehrtätigkeit entbunden. Neben Lamprecht ist *Wundt* hervorragend an der Gründung beteiligt. Wundt wird die Leitung des Instituts für experimentelle Psychologie übernehmen, das ebenso wie das Institut für Kultur- und Universalgeschichte, dem Lamprecht vorstehen wird, besonders ausgedehnt werden soll. Lamprecht ist über die schnelle Verwirklichung seines Planes und die gute Aufnahme, die er im sächsischen Kultusministerium fand, selbst einigermassen überrascht.

Dieses Projekt bringt Leipzig einen neuen Vorsprung vor anderen deutschen Universitäten. Durch die Mittel, die schon jetzt zur Verfügung stehen, können akademische Forschungsinstitute geschaffen werden, die bisher noch an keiner deutschen Universität bestehen.

2. en för *familjestatistik*;
3. en för *antropologi*;
4. en för *kriminalologi* (*kriminalpsykologi* o. s. v.);
5. en rent naturvetenskaplig, omfattande *experimentell ärftlighetsbiologi*. I spetsen för hvar och en sådan afdelning borde stå erkända vetenskapsmän, hvilka skulle ha till sin hjälp ett tillräckligt antal assistenter.

Alla dessa afdelningar behöfde naturligtvis icke inrättas alla på en gång. För institutets verksamhet äro dock afdelningarna 1 och 2 absolut nödvändiga. Sedermera kunde institutet undan för undan utvidgas. Vid detsamma måste också ett så fullständigt bibliotek som möjligt inrättas.

Det är min lifliga öfvertygelse, att ett så organiseradt institut, vid hvilket goda krafter vore anställda, skulle snart nog visa sig i hög grad fruktbringande och komma att djupt ingripa i samtidens kulturella lif.

Hela detta förslag synes törhända mången i våra dagar som en utopi. För min del tviflar jag ej på, att det i en eller annan form blir verklighet och detta inom en icke alltför aflägsen framtid. Jag vågar dessutom uttala den förhoppningen, att det svenska folket, som på så många andra områden befinner sig i främsta ledet, icke här må komma på efterkälken, allra helst som Sverige lämpar sig i så hög grad för dylik forskning.

Så kommer jag till den frågan, hur materialet bör insamlas. Det kan och bör ske på olika sätt. Jag har tänkt mig det sålunda.

Den första och enklaste metoden är naturligtvis att undersöka nu lefvande landbefolkning församlingsvis, individ efter individ, icke blott de sjuka, utan alla utan undantag, barn såväl som vuxna, d. v. s. en ren personbeskrifning i physiologiskt och patologiskt hänseende, alltså en *biologisk demografi*. Detta skulle motsvara så att säga ett medicinskt tvärsnitt af befolkningen.¹⁾ Göras dylika undersökningar efter enhetlig metod och noggrant, så bör man kunna få fram jämförelsepunkter mellan olika områdets befolkning i kvalitativt hänseende. Upprepas dylika undersökningar på dessa samma orter med lämpliga tidsmellanrum, så har man möjligheter att följa de förändringar till det bättre eller sämre, som ortens befolkning undergått under så och så lång tid, hvilket naturligtvis är af den allra största betydelse.

¹⁾ Efter hvad jag nyligen erfarit af docenten Hagelstam från Helsingfors, som jag träffat i Tyskland, ärnar man i Finland, där man erhållit en donation på 100,000 Mark för undersökning af den svenska befolkningen i Finland, slå in just på denna väg, kombinerad med näringsfysiologiska undersökningar.

Med tiden blefve sålunda allt större delar af befolkningen undersökta.

Ett annat forskningssätt, som också bör bedrifvas, är, att man fastställer all mer höggradig undermålighet, som förekommer på ett större område, exempelvis inom ett härad. Här skulle ej hvarje enskild individ undersökas, utan endast de mest undermåliga, såsom idioter och sinnessjuka af skilda slag, epileptiker, döfstumma, svårare brottslingar af olika kategorier o. s. v. Härtill kunna lämpligen fogas vissa demografiska data, hämtade från den officiella befolkningsstatistiken, såsom nativitet, dödlighet, fruktsamhet o. s. v. Antropologiska undersökningar böra äfvenledes bedrifvas. Det gäller sålunda att utarbete socialpatologiska, resp. rasbiologiska monografier öfver landets befolkning, häradsvis, d. v. s. en slags kartläggning i detta hänseende, om jag så må uttrycka mig.

Ett väl hopsamladt material af detta slag gör det för oss möjligt att utfinna indices eller mått, som angifva ifrågavarande befolknings socialbiologiska beskaffenhet, resp. graden af deras undermålighet. Dylika på ett och samma sätt erhållna indices för olika områden kunna naturligtvis med hvarandra jämföras. Städe böra forskarna också ha sina blickar riktade på orsakerna till förefintlig undermålighet och söka anvisa vägar för att afhjälpa sådan.

Det tredje sättet att hopsamla material är biologisk familje- och släktforskning med ledning af stam- och antaflor samt kombinerade sådana (Crzellitzers¹⁾ s. k. Sippschaftstafeln och Rüdins²⁾ Verwandtschaftstafeln) generation efter generation, hvarvid den ena forskaren börjar, där en föregående slutat. Bedrifvas sådana undersökningar i större skala, så erhålla vi efter hand medicinskt-biologiska längdsnitt af befolkningen. Med dessas hjälp komma vi utan tvifvel att kunna tyda många för oss ännu dunkla gåtor inom hereditäts- och degenerationsläran.

Olika slag af dispositioner kunna analyseras, och hela ärftlighetsläran få fastare mark under fötterna, hvilket bör vara ett mycket eftersträfvansvärdt mål för mänsklig forskning. Profylaktiska åtgärder komma härigenom att alltmera träda i förgrunden.

Jag har nämnt, att dylika undersökningar kunna bedrifvas

¹⁾ Crzellitzer, A.: Sippschaftstafeln, ein neues Hilfsmittel zur Erblichkeitsforschung. Med. Reform. 1908. Nr. 48, 50 u. 52.

Derselbe: Methoden der Familienforschung. Zeitschr. f. Ethnol. 1909, s. 182.

²⁾ Rüdin, E.: Einige Wege und Ziele der Familienforschung etc. Zeitschr. f. ges. Neurol. u. Psych. Bd. VII, s. 487. 1911.

med gynnsammare resultat i Sverige än i andra länder och vill nu till slut angifva de viktigaste skälen härför:

1) Vi äga bättre kyrkoböcker än något annat land i hela världen. Våra gamla s. k. husförhörsböcker (eller församlingsböcker, som de numera kallas), uti hvilka hela familjer äro upptagna på samma ställe i kyrkboken, äro i sitt slag ganska enastående och äro nödvändiga, om man vill bedrifva släktbiologiska forskningar i större skala. Vissa stater i Tyskland (exempelvis Würtemberg och delar af Baden) hafva liknande böcker, ehuru ej så gamla. De flesta andra länder (såsom våra grannländer Danmark och Norge) sakna sådana.

2) Vår officiella statistik är god och har redan gamla anor.

3) Vi äro af jämförelsevis ren ras.

4) Vi ha ett och samma språk och en religion. I många andra länder lägga skilda språk och olika religioner nästan öofverstigliga hinder i vägen för alla forskningar af detta slag.

5) Svenska folkets allmänbildning är mycket god och intresset för biologiskt studium utbreddt.

6) Folktätheten är ej synnerligen stor. På grund häraf blir det för forskaren lättare att få veta af grannar och tjänstemän, hvad han behöfver. Större, folkrika städer, hvilka uppsuga en stor del af kringboende landtbefolkning, förekomma sparsamt i vårt land.

7) Syfilis, som är synnerligen utbredd i de större kulturländerna, förekommer ganska sällan på den svenska landsbygden, hvilket naturligtvis är till stor fördel för vårt land och gör det lättare att draga slutsatser inom ärftlighetens område. Uti bygder, där syfilis är vanlig, är det ofta svårt att afgöra, hvad som beror på ärftlighet i trängre mening, och hvad som beror på syfilis.

Alla dessa moment tillsammans göra det för oss svenskar möjligt, att med den bästa utsikt om framgång bedrifva medicinsk-biologisk ärftlighetsforskning. Det är min uppriktiga öfvertygelse, att ett svenskt forskningsinstitut af detta slag snart skulle komma att taga ledningen och gå förbi utlandets, äfven sådana, som vore vida bättre ekonomiskt utrustade. På lämpliga forskareämnen är det säkerligen hos oss ingen brist. I organisationsförmåga kunna svenskarna också mäta sig med hvilken annan nation som helst. Det är sålunda endast på medlen det beror.

www.books2ebooks.eu